

AZ ÚR JÉZUS SZENVEDÉSÉNEK TÖRTÉNETE ÚJ MEGVILÁGÍTÁSBAN

Az evangéliumok rendkívül szűkszavúan írják le az Úr Jézus Krisztus földi életének és működésének történetét. Csak az írói céljuknak megfelelően kiválasztott legfontosabb dolgokat jegyzik föl, azokat is legtöbbször a földrajzi, időbeli és egyéb körülmények hozzáadása nélkül. Szinte olyan tudósítóhoz hasonlíthatnók őket, aki több napnak, sőt hétnek — esetleg hónapnak — eseményeit távirati stílusban pár mondatba sűríti össze és egyáltalában nem törődik a részletekkel. Szent János világosan meg is mondja: „Még sok egyéb jelt is cselekedett... Jézus az ő tanítványai láttára, melyek nincsenek megírva ebben a könyvben” (20, 30), s amelyek nincsenek elmondva a másik három evangéliumban sem. Szent János tanítványa pedig hozzáfűzi mestere írásának végéhez: „Van még sok egyéb is, amit Jézus cselekedett, melyet ha egyenként mind megírnának, azt vélem maga a világ sem tudná befogadni a könyveket, melyeket írni kellene” (21, 25). Ezekkel a szavakkal a keleti embereknél gyakori és közismert költői túlzással csak azt akarja kifejezni, hogy mérhetetlenül több az a történet, melyet az evangélisták nem jegyeztek föl, annál, amit olvashatunk Szent Máténál, Márknál, Lukácsnál és Jánosnál.

Legrészletesebben, és kivétel nélkül minden evangélista, az Úr Jézus szenvedésének, halálának és feltámadásának történetét beszéli el, de ez érthető, hiszen az Isten örök üdvözítő terve szerint az Úr Jézus az ő kínhalálával és feltámadásával váltotta meg a bűnös emberiséget. De egyáltalában nem mondhatjuk, hogy a szenvedéstörténet leírásában már kimerítő tájékoztatást adnak. Itt is rendkívül tömörítve vannak az egyes események, az időbeli távlat sokszor itt is hiányzik; tények és szereplő személyek nem ritkán csak vilanásszerűen tűnnek föl az okok, összefüggések megvilágítása nélkül. Innen magyarázható az, hogy minden újabb felfedezés és lelet, mely az Úr Jézus Krisztus korára vonatkozik, s melyből jobban megismerhetjük annak a kornak szokásait, törvényeit, eseményeit, személyeit, nagyban hozzásegít bennünket ahhoz, hogy jobban megértsük az evangéliumok tömör szófukarságát és világosabban álljon előttünk az evangélisták egyes elbeszélése. Nem annyit jelent ez, hogy a modern kor számos régészeti lelete új dogmákat hozna napvilágra, hanem csak azt, hogy a régi igazságokat sokszor új fénybe helyezi, s Megváltónk életének, működésének és tanításának, valamint megváltásunk történetének egy-egy eddig ismeretlen részletét ragyogtatja föl szemünk előtt. Ezekben az újabb fölfedezéseken azután éppen az az érdekes, hogy többször olyan tényekre mutatnak rá, melyeket a hagyomány legrégibb képviselői és más ősi profán források följegyeznek, de amelynek időik folyamán annyira

feledésbe mentek, hogy azokat egyszerűen mint tévedéseket tartották számon a tudományos életben, vagy egyszerűen nem vettek figyelembe az évszázados megszokás hatása alatt.

Ez az eset áll fönn az Úr Jézus szenvedéstörténetének kronológiájával, időtartamával kapcsolatban is. A Kr. u. IV. század második felében kezdik egyes keresztény egyházakban az utolsó vacsorának emlékét nagycsütörtökön ünnepelni s ennek megfelelően az Úr Jézus elfogatásának, szenvedése megkezdésének idejét is nagycsütörtök éjszakájára tenni. Az Anyaszentegyház az isteni Megváltó harmincegynéhány éves földi működésének eseményeiről való megemlékezést kénytelen egy liturgikus év keretében megünnepelni, egy istentiszteleti esztendő folyamába beállítani, ami természetesen kizárja az időbeli távlat megadásának lehetőségét és nem egyszer megváltoztatja a kronologiai sorrendet is. Így pl. nem kétséges, hogy az Úr Jézus templomban való bemutatása megelőzte a napkeleti bölcsek imádását, mégis ez utóbbit előbb, január 6-án ünnepeljük, a bemutatást pedig február 2-án. A Chirbet Qumrani tekercsek fényében kitűnik az, hogy az Úr Jézus szenvedése, melyet az Anyaszentegyház egy jó félnapra, nagycsütörtök éjjelétől nagypéntek du. 3 óráig tömörít össze liturgikus megemlékezésében, nem játszódtott le 12–16 óra rövid időkeretében, hanem jóval hosszabb ideig tartott, nagykeddtől nagypéntekig. Így a Megváltó értünk viselt szenvedései és gyötrelmei csak még óriásibbá magaslanak a hívők imádó, bűnbánó és hálás szíve előtt.

Az ősi zsidó papi kalendárium

Egészen a legújabb időkig az volt a tudósok általános tanítása, és minden szentírásstudományi, valamint régészeti szakkönyvben azt olvashatjuk, hogy a zsidó nép a hold-naptárt használta. A hold-naptár szerint egy évben 12 hónap volt, az egyes hónapok az újholdhoz igazodtak és eszerint 29 vagy 30 nappól állottak, így egy évben kb. 352–54 napot számláltak. Mivel azonban ez a naptár nem felelt meg a tényleges napévnek, minden 2–3 évben betoldottak egy közbeeső hónapot 30 nappal. Ez az állítás igaz és helyes, ha a Kr. e I. és II. század szokását tartjuk szem előtt. De, hamis, ha az ősi, Mózesre visszamenő naptárról beszélünk. E sorok írójának már régen az volt az általános tudományos felfogással szemben a véleménye, hogy az ősi izraelita naptár nem lehetett a holddal összefüggésben. Mert ma már a racionalista kritika képviselői is elismerik, hogy a Thóra alapjai s ezzel az őszövetségi liturgiái is Mózesre vezetendők vissza és lényegükben, főbb vonásaikban az Egyiptomból való kivonulás idejéből származnak. Márpedig az egyiptomiak akkor már legalább 1000 esztendeje a napév-kalendáriumot ismerték és használták (1 év = 365 nap!). Hogyan lehet elképzelni, hogy az izraelita nép, mely évszázadokon keresztül Egyiptomban élt, az onnan való kivonulás után más naptárt kezdjen használni, mint amilyent eddig ismert és emberemlékezet óta használt? A holdnaptárt Babilon-

ban használták, s amikor Mózes lerakta az izraelita liturgia alapjait, a naptárszámítást bizonyára nem Babilonból vette, hanem a főkéletesebb és egész népe által ismert és használt nap-kalendáriumot vette alapul. Ez a felfogás bizonyítékot nyert a Chirbet Qumrani leletekben. Az esszénus szekta szentkönyvei gyakran emlékeznek meg az ősi, eredeti, Mózesre visszamenő naptárról. Az apokrif Hénoch könyve (72–82. fejezetekben), a Jubileumok könyve (2., 4. és 6. fejezetben) részletesen leírják ezt a naptárt, melyet szerintük Mózes égi kótáblákra írva kapott meg, s amely szerint egy évben 364 nap volt, s az évet négy részre és 12 hónapra osztotta föl; a hónapok 30 nappól állottak, minden negyedévben hozzáadtak egy-egy szökőnapot. Így az esztendő mindig ugyanazzal a hétköznapjal, mégpedig szerdával kezdődött. A pünkösdi ünnepe mindig a liturgikus év III. hónapjának 15. napjára és mindig vasárnapra esett, ez pedig csak úgy lehetséges, ha viszont az esztendő szerdával kezdődött. A szekta szabályait tartalmazó IQS I. 8–9; I. 13–15; III. 9–10; X. 1–8; az ún. Damaszkus irat (CDC) III. 13–15; VI. 17–19; XVI. 1–4 a leghatározottabban kiemeli azt, hogy a szekta tagjainak, a világosság fiainak, nem az abban a korban általános használatban lévő zsidó naptárszámítás szerint kell az egyes ünnepeket és idöket megülni, hanem az Isten parancsai szerint, ahogy az a Jubileumok könyvében le van írva. Ez utóbbi könyv kifejezetten védelmébe veszi a napévet az akkori holdévvel szemben, mely nem ősi, nem eredeti és nem Isten rendelése szerinti, Egész világos tehát az, hogy a nap-kalendárium volt az ősi, mózesi rendelés, s erről csak a Kr. u. II. század elején tértek le a zsidók, amikoris Palesztina a szír Szeleucidák uralma alá került, akik a többi különleges és hellenista elemmel együtt az általuk használt holdnaptárt is igyekeztek a zsidóságra rákényszeríteni. Ezzel az elnemzetlenítő és az ősi igaz hittől eltántorítani akaró irányzattal szálltak szembe fegyverrel is a Makkabeusok, nevezetesen az esszénusok. Amikor a hivatalos papság is elfogadta és bevezette a holdnaptárt, ők teljesen megszakították kapcsolatukat a jeruzsálemi templomban folyó nyilvános istentisztelettel s ünnepeiket továbbra is a régi napkalendárium szerint ülték meg.

Érdekes az, hogy a középkorban élt híres rabbi, Al-Qirqisani (élt 936 körül Kr. u.) a zsidó szektákról írt könyvében megemlékezik arról, hogy egy már kihalt zsidó „barlanglakó” szekta olyan naptárt használt, melyben az esztendő mindig szerdával kezdődött, mégpedig azért, mert az Isten a negyedik napon (tehát szerdán) teremtetette a napot, holdat és csillagokat. A Kr. u. 1000 körül élt mozlím író, Al-Biruni pedig följegyezi, hogy ez a szekta mindig szerdán ünnepelte a husvétot, mely tudvalevőleg III. hó 15. napjára esik. Ez az évszámítás persze nem egyezett meg a csillagászati napévvvel, de nagyjában pótolhatták a különbséget azzal, hogy minden hét esztendő után egy hetet betoldottak, azaz „szökőhetet” tartottak.

Az Úr Jézus szenvedése és az ősi papi naptár

Ősrégi probléma, hogyan kell megoldani azt az eltérést, mely a három első, ún. szinoptikus evangélium és Szent János evangéliuma között fennáll a kereszthalál napjával kapcsolatosan. Szent Máté, Márk és Lukács szerint az Úr Jézus Krisztus Nisan hónap 15. napján, tehát a husvét ünnepeén szenvedett kinhalált (Mt. 27, 17; Mk. 14, 12; Lk. 22, 7), mely nap péntekre esett. Szent János szerint is pénteki napon halt meg az Úr Jézus, de az nem Nisan hónap 15., hanem 14. napja volt, tehát a zsidó husvét előtti nap, az ún. előkészületi nap, melynek estéjén kellett elfogyasztani a husvét bárányt (Jn. 18, 28). Idők folyamán többféle megoldást találtak ki az ellentét kiküszöbölésére, de ezek mind „kényszermegoldások” voltak, melyeknek a történeti forrásokban és tényekben semmi komoly alapjuk nem volt. A megoldást a Chirbet Qumrani tekercek adják meg, s ezek alapján megállapíthatjuk, hogy az Úr Jézus Krisztus a husvéti bárány-vacsorát, az *utolsó vacsorát elfogyasztotta az ősi papi kalendárium előírása szerinti husvét előkészületi napján, tehát nagykeddén és meghalt a keresztfán az akkori hivatalos zsidó naptár szerinti előkészületi napon, nagypénteken*. Ezek szerint az Úr Jézus szenvedése nem nagycsütörtökön éjjel kezdődött, őt nem azon a napon fogták el az áruló Judás vezetése alatt, hanem már nagykeddén éjszaka. Mivel a zsidók a napot estétől estéig számították, a napkezdetet az esthajnalcsillag feljöttétől vették, azért az az éjszaka, melyen az isteni Mestert elfogták, s melyen megkezdődött az előre megrendezett nagy „per”, nagyszerdának számított. Az Urat a zsidók tehát nagykeddről nagyszerdára virradó éjszaka, azaz a zsidó és őskeresztény számítás szerint nagyszerdán fogták el, és nagypénteken feszítették keresztre. Ez az állítás túlságosan újnak és merésznek, hagyományellenesnek látszik az első pillantásra, de ha megvizsgáljuk az *őskeresztény hagyomány legrégebb feljegyzéseit*, azokból kitűnik, hogy az őskeresztények nemcsak így tudták, hanem eszerint is ünnepelték a szenvedéstörténetet.

A III. sz. elején írt *Didascaliában* ennek az ősi hagyománynak már 3 variánsa van följegyezve (a tanúságtétel maga tehát legalább a II. századba nyúlik vissza). Mind a három változat megegyezik abban, hogy az Úr Jézus Krisztus a hét harmadik napján, tehát kedden este költötte el a husvéti bárányt, a hét negyedik napján, tehát szerdán fogták el, ezért az Ő szenvedésének kezdete nagyszerda, a vége pedig a hét hatodik napja, péntek (Ed. Nau, XIV, 18–20; XVII, 2–8 és XIV, 4–9). Szent Epiphanius, aki az őskeresztény kor legmegbízhatóbb hagyománykutatója († 403-ban Kr. u.) *Panarion* c., a Hitről szóló munkájában és ráánkmaradt töredékes írásában többször is részletesen leírja, hogy az Úr Jézus nagykedd estéjén fogyasztotta el az utolsó vacsorát; még azon az éjszakán, tehát szerdán fogták el és nagypénteken feszítették keresztre.

Victorinus, Petavium püspöke († 304 Kr. u.) *De fabrica mundi* c. munkájában azt írja, hogy szerdán azért tart böjtöt ősi idők óta

az Egyház, mert azon a napon fogták el az Urat, és akkor kezdődött az Ő szenvedése. Pénteken pedig azért böjtölünk, mert akkor végződött a szenvedés, aznap halt meg értünk az Úr Jézus a keresztfán.

Találunk ugyan feljegyzéseket a II. század végén, melyek szerint az Úr Jézus nagycsütörtökön tartotta volna az utolsó vacsorát (Szent Ireneus, Melito Sardensis stb.), de ezek mindig az evangéliumok magyarázata, mégpedig – mint látni fogjuk – téves magyarázata alapján állítják ezt. Liturgikusan csak a negyedik század második felében kezdik az utolsó vacsora emlékét nagycsütörtökön ünnepelni, de rögtön felemeli ez ellen a szavát Szent Epiphanius, mondván: „Nem csütörtökön ünnepelte az Úr a husvéti bárányt, hanem kedden... Azért böjtöl az Egyház szerdán, mert akkor vették fogságba az Urat... Ne hidd, hogy csütörtökön fogták el...”

Ezek a feljegyzések annál nagyobb súllyal esnek a latba, mert az evangéliumok *látszólag* a nagycsütörtöki véleményt támasztják alá. S éppen ez mutatja a nagykeddi hagyomány ősiségét, hogy az evangéliumok *látszólagos értelme ellenére* elterjedt és Keleten meg Nyugaton egyaránt ezt tartották. Tény azonkívül az is, hogy az apostolok tanítványainak koráig kimutathatóan az Egyháznak három ún. liturgikus napja volt a héten: szerda, péntek és vasárnap. A pénteki és vasárnapi ünnepségnek eredete könnyen érthető: péntek az Úr Jézus kereszthalálának napja, vasárnap pedig a föltámadás ünnepe. De miért liturgikus nap, és főleg miért böjti nap a szerda? A szentatyák kivétel nélkül az apostolok korára vezetik vissza a szerdai és pénteki böjtöt. De abban a korban, amikor általánossá vált az utolsó vacsorának csütörtöki megünneplése, már nem tudják megadni a szerdai böjtnek az okát. Szent Ágoston pl. azzal próbálja magyarázni, hogy „talán” akkor árulta el Judás a Mestert. Viszont egész biztos, hogy az árulást nem ünnepelte, nem ülhette meg az Egyház. Szent Pál különben az 1 Kor. 11, 23-ban szintén arra látszik utalni, hogy az Urat nem csütörtök este fogták el és az utolsó vacsorát éppen ezért nem csütörtökön költötte el, amikor az Oltáriszentség megalapításának idejét nem a „halál előtti napra” teszi, hanem azt írja: „Mert én az Úrtól vettem, amit közöltem is veletek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, melyen elárulták, vette a kenyeret.” De erre mutat egy másik, eddig figyelembe nem igen vett tény is. Nagycsütörtökön, nagypénteken és nagyszombaton imádkozza az Egyház a zsolozsmában a könyörgést: „Tekints Uram, kérünk, a Te familiádra, melyért a mi Urunk Jézus Krisztus nem habozott magát a gonoszoknak átadni és kereszthalált elszenvedni.” A legrégebb latin sacramentariumban azonban ez a könyörgés csak nagyszerdára van előírva, amikor is az Úr Jézus átadta magát a gonoszoknak! A legősibb hagyomány tehát az utolsó vacsora idejét nagykeddre, az elfogatást pedig a keddről szerdára virradó éjszakára teszi.

Az evangéliumok tanúságtétele

Fentebb azt mondtuk, hogy az evangéliumok *látszólag* azt a véleményt igazolják, hogy az Úr Jézus nagycsütörtökön ünnepelte volna meg a husvéti bárány szertartását. Ha azonban az evangéliumokat tüzetes vizsgálat tárgyává tesszük, akkor kiviláglik, hogy *mindazok az események, melyeket leírnak az Úr Jézus szenvedésének történetében, nem folyhattak le 12–16 órának keretén belül.*

Tudjuk azt, hogy az evangélisták sokszor nem időbeli sorrendben írják le az Úr Jézus életének egyes eseményeit és tanításait. Azt is tudjuk, hogy az egyes események és beszédek közötti időbeli távlatot többször nem veszik figyelembe, vagy legalábbis nem jelölik meg. Csak éppen az Úr Jézus szenvedéstörténetének magyarázatában nem vettük ezt figyelembe, kissé elvakítva az evangéliumok első olvasásra feltetsző szembeszökő értelmétől (és tudnunk kell, hogy a szembeszökő értelem igen sokszor a Szentírásnak nem igazi, helyes értelme), valamint az állítólagos hagyománytól, melyről az előbb mondottakból kiderül, hogy egyáltalában nem ősi tanítása az Egyháznak.

a) Először arra mutatunk rá ezzel kapcsolatban, hogy a Chirbet Qumrani tekercsek gyakran hangoztatják azt, hogy a zsidó egyházi év ünnepeit az ősi kalendárium szerint *kell* és csak akkor szabad megülni. Szent Lukács azt írja viszont evangéliumában, hogy az Úr Jézus akkor ette meg a husvéti bárányt, „amikor le *kell*tt ölni a husvéti bárányt” (22, 7).

b) Szent Máté és Márk világosan megkülönböztetnek az Úr Jézus perében két nagytanácsi ülést: I. Mt. 26, 59–66 és Mk. 14, 55–64; II. Mt. 27, 1 és Mk. 15, 1. A második nagytanácsi ülés akkor kezdődött, amikor „reggel lett”. Szent Lukács azonban a két ülést egybevonja: 22, 66–71.

c) Szent Lukács ezzel szemben félreérthetetlenül írja le azt, hogy Pilátus előtt is két tárgyalás volt az Úr Jézus perében: I. 23, 1–7; II. 23, 13 kk. Az első alkalommal a nagytanács tagjai nagy tömeggel együtt vitték az Úr Jézust Pilátus elé, vádolták és követelték az Ő fejét, míg a második tárgyalás a Heródes Antipasztól való visszatérés után folyt le, amelyre Pilátus „összehívta a papi fejedelmeket, a főembereket és a népet”. Szent Máté is céloz erre a kettős tárgyalásra, amikor a 27, 17-ben azt mondja, hogy Pilátus „összehívta” a zsidókat, hiszen az első alkalommal nem kellett őket összehívni, ők vitték a római helytartó elé az isteni Mestert. Márk evangéliuma azonban összevonja a két tárgyalást. Ezt erősíti meg – ti. a kettős tárgyalást – Pilátus feleségének üzenete is, melyben figyelmezteti férjét, hogy ne ártson az Úr Jézusnak, mert az éjszaka sokat szenvedett miatta álmában: ez az álom és a vele kapcsolatos üzenet érthetetlen, ha az Úr Jézust rögtön az első alkalommal elítélte volna a helytartó.

d) Csak Szent János írja le azt, hogy az Úr Jézust elfogatása után először Annáshoz vitték (18, 13), aki Kaifás apósa volt, s bár

már régen nem ő volt a főpap, vejen és hatalmas vagyonán keresztül a háttérben az ő kezében összpontosult a hatalom. Ő volt az Úr Jézus perének hátmögötti irányítója is, ő hallgatta ki először még az éjszaka folyamán (Jn. 18, 19–23), az ő házában történik Péter tagadása (18, 15–18. 25–27). Ez az első kihallgatás is huzamosabb ideig tartott, ahogy az Szent János evangéliumának leírásából kitűnik, s csak utána küldi át Annás az Úr Jezust Kaifáshoz (18, 24). Szent Máté csak a Kaifás előtt történt első peres eljárásról emlékszik meg (26, 57–67 – I. ülés), Márk és Lukács csak „főpapot” említ név nélkül (14, 55–64 és 22, 66–71). Ezzel szemben Szent János egy szót sem szól a nagytanács kettős üléséről, csak a végeredményt közli: „Kaifástól Jezust a helytartóságra vitték” (18, 28). Ugyancsak nem említi Szent János a Pilátus előtti két tárgyalást, hanem csak a másodikról számol be; nem emlékszik meg Márkkal és Mátéval egyetemben a Heródes Antipasz előtti tárgyalásról sem; viszont a második Pilátusi tárgyalásnak két fázisát különbözteti meg: I. 18, 28–40 – Barabbás választásáig bezárólag –; II. 19, 1–16 – az ostromtatástól az ítélelhozatalig.

Lehet ezek után csodálkozni azon, hogy az *evangélisták nem jegyzik föl az Úr Jézus perének időbeli távlatát és nem különböztetik meg az egyes események napjait*? Azt azonban sehol sem mondják, hogy mindezek az események egy nap, sőt egy jó félnap alatt történtek volna, ellenkezőleg a fenti felsorolásból egészen világos, hogy ezek mind nem történhettek meg ilyen rövid idő alatt.

Már mondtuk, hogy az Annás-féle kihallgatás is hosszú ideig tartott. Időközben Szent János bevitte Annás házának udvarába a kívül ácsorgó Szent Péter apostolt, az éjszaka hidegében Péter a tűznél melengeti magát, háromszor is megtagadja különböző alkalmakkor és személyekkel kapcsolatban az ő isteni Mesterét, s csak ezután viszik el az Urat Kaifáshoz. Hogy hajnalban volt-e ez, vagy reggel, azt nem tudjuk, de Szent Lukács félreérthetetlenül megírja, hogy a zsidó nagytanács Kaifás elnökletével csak reggel kezdte meg a tárgyalást (22, 66). Ez az első tárgyalás is hosszú ideig tartott... A nagytanács tagjai mindenáron halálra akarják ítélni az Úr Jezust, erre azonban okra, ürügyre volt szükség. Előállítanak egy csomó hamis tanút – akiket persze előzőleg kellőképpen ki kellett oktatni –, de kísérleteik kudarcra végződtek, annak ellenére, hogy „sok hamis tanú jelentkezett” (Mt. 26, 60). Az utolsó két hamis tanúval sem mennek sokra, mert a „tanúságok nem voltak meggyezők” (Mk. 14, 56). Ekkor hosszas tanácskozás után a főpap kitalálja a mentő ötletet, hogy az Urból ki kell kényszeríteni azt az ünnepélyes vallomást, hogy ő a Messiás, az Istennek Fia, s akkor végre fölkiálthat a gyülekezet: „Mi szükségünk van még tanúkra? Hallottátok a káromkodást...” (Mk. 14, 63–64). Utána írásba kellett foglalniok azt a jelentést, melyet a tárgyalásról Pilátus elé terjesztettek, felsorolván az indokot, melynek alapján az Úr Jezust halálra ítélték, hogy ezek alapján elnyerjék a római helytartó beleegyezését és jóváhagyását. Ez sem pár percnak a munkája volt!

Időközben a zsidók szolgálai és katonái kigúnyolják, leköpdösik, megkínózzák az Úr Jézust . . .

Az akkori törvénykezési eljárásban a zsidóknál az volt a szabály, hogy halálos ítéletet csak a tárgyalást követő napon lehetett hivatalosan kimondani (Szanhedrin, 4, 1). Hogy ezt a szabályt az Úr Jézus perében is megtartották, azt onnan tudjuk, hogy az első tárgyalás után, melyet – mint mondtunk – reggel kezdtek meg, Mt. 27, 1 és Mk. 15, 1 szerint következett egy rövid formális ülés, mégpedig „mindjárt reggel”, illetve „mikor megvirradt”. Ez a kora reggel nem lehetett tehát a tárgyalás napján, csak következő napon, amikor kimondták a halálos ítéletet és *elvitték az Úr Jézust Pilátus elé.*

Tegyük föl azt, hogy Pilátus azonnal fogadta a zsidókat (amit nem igen lehet föltételezni arról a Pilátusról, aki Josephus Flavius leírása szerint is gyűlölte a zsidókat, s ahol csak lehetett, kellemetlenkedett nekik), akkor is időbe tellett, míg a főpapok előadták az Úr ügyét, az ellene emelt vádakát, a halálos ítéletet és annak indokolását, s kérték annak jóváhagyását. *A jóváhagyás azonban nem történt meg egy csapásra*, amint azt a zsidók remélték. Pilátus maga is kihallgatja az Úr Jézust – *ez az első Pilátusi tárgyalás!* –, nem talál benne semmi vétket, nem találja beigazoltnak a nagytanács hamis vádjait, s ezt nyilvánosan ki is hirdeti nekik. Ekkor térnek át a zsidó nép vezetői a vallási vádról a politikaira, hogy így csikarják ki a helytartótól a halálos ítéletet. „Fölláztatja a népet – mondják az Úr Jézusról –, tanítván egész Judeában, Galileától kezdve egészen eddig” – hangzik föl az újabb vád (Lk. 23, 5). Erre Pilátus, miután meggyőződött arról, hogy az Úr Galileából való, tehát Heródes Antipasz tartományához tartozó területről, átteszi az egész ügyet Heródeshez, *s ekkor következik a Heródes előtti tárgyalás.* Ezen pedig Szent Lukács szerint Heródes „hosszan kikérdezte” az Úr Jézust (23, 9), majd ő is megcsúfolja, kigúnyolja a Mestert és fenyés ruhába öltöztetve visszaküldi Őt Pilátushoz (23, 11).

Csak ezután következik a második Pilátusi tárgyalás. Erre a helytartó összehívhatja a nagytanács tagjait, a nép vezetőit és a második tárgyalás első része befejeződik azzal az aktussal, hogy Pilátus megkísérli az Úr kiszabadítását, választást engedvén a népnek: kit akarnak maguknak, azt a Mestert-e, aki csak jót cselekedett, vagy a többszörös gyilkos Barabbást. Most csak utalunk arra, hogy ez sem ment egyik pillanatról a másikra, s a választást hosszas izgatás előzte meg a nép vezetői részéről, míg ti. a „papi fejedelmek és vének rábeszéltek a népet, hogy Barabbást kérjék . . .” (Mt. 27, 20). Pilátus kísérlete tehát kudarcba fulladt, s most más eszközt próbál meg. Megostoroztatja katonáival az Úr Jézust, kihozza őt a nép elé, hogy így a félholtra vert Mester láttára könyörületre, irgalomra hangolja a tömeget. *Ekkor következik a Pilátusi második tárgyalás második, befejező része*, újra kihallgatja a helytartó az Urat, újabb próbálkozásokat kísérel meg az Ő kiszabadítására, de minden hiába: amikor meghallja a zsidók szájából a fenyegetést:

„Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja”, már el is dől az isteni Mester sorsa. Mert Pilátus nagyon jól tudta, hogy Tibérius császárnál életének ebben az utolsó időszakában nem volt szörnyűbb dolog, mint abba a gyanúba kerülni, hogy valaki „császárellelenség”. Egyszerű vád elegendő volt sokszor arra, hogy az illetőnek fejét vegyék... Pilátus tehát ünnepélyesen beleült a bírói székbe, előhozatja az Úr Jézust, kihirdeti az ítéletet...

Elkészítetteti azt a táblát, melyet – mint minden elítéltnek – az Úr Jézusnak nyakába akasztottak, s melyen az a vád volt föltüntetve, melynek alapján halálra ítélték, s megkezdődik a keresztút. A régi szokás az volt, hogy az elítéltet végigvitték a város főbb utcáin, hogy mindenki lássa, „kigyönyörködhesse” magát, s minél nagyobb közönséget biztosítsanak a kivégzéshez. De tegyük föl azt, hogy ez alkalommal nem követték a zsidók ezt a régi szokást, akkor is Pilátus házától a Golgotáig az út légvonalban több mint 600 méter volt; közben az Úr Jézus nem bírja már cipelni a súlyos keresztet; elfogják Cirenei Simont, s őt kényszerítik arra, hogy vigye a keresztet: *mindez újabb hosszú időt vett igénybe.*

A Golgotán felállítják a keresztet, rászegezik a fára az Úr Jézust – s ez sem történt pár perc leforgása alatt. *Az Úr Jézus pedig legkésőbb nagypénteken délben a keresztján függött kifesztve!* Tegyük föl, hogy a nagytanács az első tárgyalást megkezdte az elfogatás utáni nap reggel 7 órakor: *mindaz, ami az első tárgyalás után történt, lefolyhatott-e 5 óra alatt?! Azt hisszük, hogy az eddig mondottakból egész világos mindenki előtt, hogy nem öt óra alatt, hanem egy nap alatt sem folyhatott le az Úr Jézus perének e többszöri tárgyalása. Ha mármost az eddigi fejtegetéseket egybefoglaljuk, akkor a Szentírás, a Szentmagvomány és a Chirbet Qumrani tekercsek alapján a következőkben adhatjuk meg az Úr Jézus Krisztus szenvedéstörténelmének kronológiáját, időbeli lefolyását:*

Szombat: Vacsora Betániában és az Úr Jézus megkenése „hat nappal a (hivatalos, akkori zsidó naptár szerinti) husvét előtt” (Jn. 12, 1).

Virágvasárnap: „Másnap” (Jn. 12, 12), tehát vasárnap, a jeruzsálemi ünnepélyes bevonulás.

Hétfő: „másnap, mikor kimentek Betániából, megéhezett” az Úr Jézus, de amikor a már leveles fügefán nem talál gyümölcsöt, megátkozta azt (Mk. 11, 12–14). Este az Úr Jézus kimegy a városból (Mk. 11, 19).

Kedd: „reggel”, tehát akkor, amikor visszatér az Úr Jeruzsálembe, a tanítványok látják, hogy a fügefafa elszáradt (Mk. 11, 20). Ugyancsak ezen a napon azt mondja az Úr Jézus az apostoloknak: „Tudjátok, hogy két nap mulva husvét (az akkori hivatalos kalendarium szerinti husvét!) lesz” (Mt. 26, 2); a papi fejedelmek és írástudók pedig tanácsot tartanak, hogyan fogják el az Úr Jézust, hiszen „két nap mulva a husvét vacsora volt”, az idő tehát sürgette őket tervük végrehajtásában (Mk. 14, 1). A véghatározat az, hogy többé nincs tétovázásra idő, mert az ünnepnap nem alkalmas gonosz

tervükre, akkor ugyanis zavargás támadhat a nép között (Mt. 26, 5; Mk. 14, 2 és Lk. 22, 2).

Este, tehát, amikor az ősi papi kalendárium szerint „le kellett ölni a husvéti bárányt” (Lk. 22, 7), vagy ahogy a másik két szinoptikus evangélista írja „a kovásztalanok első napján” (ti. a Chirbet Qumrani naptár szerint!) megtartja az Úr Jézus az utolsó vacsorát (Mt. 26, 17; Mk. 14, 12). Megalapítja a vacsora közben az Oltáriszentséget (Mt. 26, 26–28; Mk. 14, 22–25; Lk. 22, 19–20; I. Kor. 11, 23–25). Judás még az Eucharisztia megalapítása előtt elhagyja az utolsó vacsora termét és összetoborozza embereit, az Olajfák hegyén, az Úr Jézus szokott imahelyén elfogja az Urat, akit aztán Annáshoz, majd onnan Kaifáshoz visznek (Mt. 26, 47 kk. Mk. 14, 43 kk. Lk. 22, 47 kk. Jn. 18, 3 kk.).

Szerda: Reggel kezdődik a nagytanács első tanácskozása, az első tárgyalás (Mt. 26, 59–66; Mk. 14, 55–64; Lk. 22, 66). A végén ki mondják az ítéletet: „Méltó a halálra!”, s megkezdődik az Úr Jézus kigúnyolása, kínzása a zsidó katonák és örök részéről (Mt. 26, 67–68; Mk. 14, 65.). Közben a nagytanács megszerkeszti írásban a vádat, elkészíti az ítéletet és annak indokolását. A szerdáról csütörtökre virradó éjszaka az Úr Jézus a zsidók börtönében van.

Csütörtök: Virradatkor (Mt. 27, 1), mindjárt reggel (Mk. 15, 1) megtartják a nagytanács második ülését, melyen a jogszokás szerint fölolvassák a halálos ítéletet és rögtön átviszik az Úr Jézust a római helytartó elé, hogy gyilkos ítéletükre elnyerjék Pilátus jóváhagyását (Mt. 27, 2; Mk. 15, 1). Pilátus azonban nem hajlandó engedelmes eszköz lenni a zsidók kezében, hanem maga is tárgyalást tart: ez az első Pilátusi tárgyalás (Lk. 23, 1–7; Mt. 27, 11–12; Mk. 15, 2–3).

Mikor Pilátus meghallja, hogy az Úr Jézus galileai, átküldi őt Heródeshez, aki ennek igen megörül; már igen régóta szerette volna látni a Mestert s azt remélte, hogy szemei előtt valami csodát fog cselekedni. Hosszasan kikerdezi Jézust — tehát ő is külön tárgyalást tart —, majd mikor kervei nem válnak valóra és azonfelül semmi halálra méltót nem talál ő sem az Űrban, kigúnyoltatja és megcsúfolja Őt kíséretével együtt, s visszaküldi Pilátushoz (Lk. 23, 7–12). A csütörtökről péntekre virradó éjszakát tehát Pilátus börtönében tölti az Úr Jézus.

Péntek: Reggel magához hivatja Pilátus a nagytanács tagjait és a népet, azzal az elhatározással, hogy mivel sem ő, sem Heródes nem talált benne semmi vétket, szabadon bocsátja a Mestert. Ezzel kezdetét veszi a Pilátusi második tárgyalás első része: Jn. 18, 28–40; Mt. 27, 15–21; Mk. 15, 6–11; Lk. 23, 17–19. Az a kísérlet azonban, hogy Jézus Krisztust Barabbással való szembeállításal mentse meg, kudarcot vallott. Következik tehát a második tárgyalás második része, amelyet a megostorozás vezet be, majd folytatódik az „Ecce Homo!” jelenettel, amikor a nép még egyszer szavaz és újra le szavazza Megváltóját. Pilátusban fölrémlik valami fenyegető titokzatos érzés, amikor meghallja a tömeg üvöltéséből, hogy az Úr Jé-

zus Isten Fiának vallotta magát; de már hiába próbálkozik, hatalmavágya és gyávasága a végén is behajszolja őt a halálos ítélet jóváhagyásába (Jn. 19, 1–16; Mt. 27, 22–26; Mk. 15, 12–15; Lk. 23, 20–25).

Ezután következett a keresztút a Golgota helyére, ott felfeszítik az Úr Jézust déli 12 óra tájban. Délután 3 órakor véget ér az Úr Jézus Krisztus haláltusája, „nagy szóval kiáltván kiadta lelkét”...

Az Úr Jézus szenvedése tehát majdnem három napon keresztül tartott, három napon keresztül kellett elszenvadnie a tagadásnak és árulásnak, az emberi hitványságnak és gyűlöletnek, hitetlenségnek és gonoszságnak minden aljasságát; a gúnynak és káromlásnak, kínzásnak és embertelen veréseknek tömegét. Mindezt elviselte, mert örök szeretettel szeretett minket, ezért a keresztfáról tárta ki felénk véres, általvert kezeit, hogy halálán keresztül az ő isteni életének részeseivé tegyen bennünket. Éppen ezért az Úr Jézus szenvedéstörténetének ez az új távlata egyáltalában nem csökkentheti a hívők imádását, jámbor szemlélődését, sőt csak fokozza azt, ha jobban belemélyedünk annak a kegyetlen három napnak eseményeibe, melyekből nekünk üdvösségünk támadt. Az Anyaszentegyház Nagycsütörtökön ünnepli az utolsó vacsorát, s az Oltáriszentség megalapításának ünnepét, ez azonban nem jelenti azt, hogy pontosan azon a napon történt az esemény. Hiszen jól tudjuk, hogy a zsidók másként számították a husvétot, s ismét másként számítjuk mi. A keresztény husvét ünnepe – s következőképpen a Nagycsütörtök is – egy hónapi határon belül bármely napra eshetik, a pontos időmeghatározás márcsak ez okból sem lehetséges. Mondottuk azonkívül azt, hogy az Egyház kénytelen egy liturgikus év keretébe tömöríteni több esztendő eseményeit és történéseit, ugyanis Nagycsütörtök estéjétől Nagypéntek délutánig sűriti össze az Úr Jézus szenvedéstörténetének liturgikus megemlékezését. De rámutat az Egyház arra is, hogy a szenvedés nem nagycsütörtök éjjel kezdődött az Úr Jézus számára. Tulajdonképpen nem is három, hanem hat napot szentel a Megváltó szenvedéseire való emlékezésnek, hiszen Máté passziója felhangzik már a virágvasárnapi szentmisében, Márkét olvassuk nagykedden, Lukácsét nagyszerdán és Jánosét nagypénteken a csonkamisében.

A mi imádásunk, hálánk, bűnbánatunk tehát csak nő bennünk akkor, amikor az Úr Jézus Krisztus szenvedésének ezek az új távlatai nyílnak meg előttünk.